

Z dziejów Kliniki Dermatologii w Gdańsku. Sylwetki kierowników Katedry i Kliniki od czasów powojennych do dzisiaj

History of the Department of Dermatology in Gdansk. The profiles of heads of the Department from the post-war period to modern times

Dorota Purzycka-Bohdan, Aneta Szczerkowska-Dobosz, Roman Nowicki, Aleksandra Wilkowska

Katedra i Klinika Dermatologii, Wenerologii i Alergologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

Przeł Derm 2014, 101, 217–224
DOI: 10.5114/dr.2014.43814

STRESZCZENIE

SŁOWA KLUCZOWE:
dermatologia, historia, Gdańsk.

KEY WORDS:
dermatology, history, Gdańsk.

Doceniając osiągnięcia współczesnej medycyny, nie sposób zapomnieć o jej historii oraz lekarzach, którzy tworzyli podstawy i wyznaczali drogę dalszego rozwoju jej wielu dziedzin. Dzieje jednej z najstarszych klinik akademickich w Gdańsku, Kliniki Dermatologii, powstałej w 1945 roku oraz biografie jej kierowników były wielokrotnie przypomniane z okazji różnych rocznic i jubileuszy. Wspomnienia te są wyrazem szacunku wobec założycieli i kontynuatorów gdańskiej szkoły dermatologicznej. Bez ich ciężkiej pracy i poświęcenia nie byłby możliwy znaczący postęp w diagnostyce i leczeniu wielu schorzeń dermatologicznych. W okresie powojennym Klinika Dermatologii w Gdańsku przede wszystkim zasłynęła z zakończonej sukcesem walki z epidemią chorób wenerycznych. Kolejne lata to trudne czasy restrukturyzacji w służbie zdrowia oraz organizacja pracowni diagnostycznych, stanowiących podstawę współczesnej dermatologii. Poza funkcją leczniczą Klinika od wielu lat prowadzi działalność naukową i szkoleniową, czego owocem są liczne prace naukowo-badawcze, współpraca zagraniczna, organizacja sympozjów oraz kształcenie wykwalifikowanej kadry medycznej. Zbliżająca się 70. rocznica utworzenia Kliniki Dermatologii w Gdańsku jest doskonałą okazją, aby przypomnieć, szczególnie młodym adeptom dermatologii, sylwetki profesorów kierujących Kliniką od lat powojennych po czasy współczesne. W pracy przedstawiono osiągnięcia, dorobek naukowy oraz wkład w rozwój Kliniki jej kolejnych kierowników: prof. prof. Tadeusza Pawłasa, Franciszka Miedzińskiego, Jerzego Koza-kiewicza, Henryka Szarmacha oraz Jadwigi Roszkiewicz.

ABSTRACT

ADRES DO KORESPONDENCJI:
Dorota Purzycka-Bohdan
Katedra i Klinika Dermatologii,
Wenerologii i Alergologii
Gdański Uniwersytet Medyczny
ul. Dębinki 7, 80-211 Gdańsk
tel.: +58 349 25 80
e-mail:
purzycka-bohdan@gumed.edu.pl

With respect to the achievements of contemporary medicine, it is vital to remember the history and physicians who created structures and aimed at developing many branches of medicine. The history of the Dermatology Department in Gdansk – one of the oldest clinics in the Medical University of Gdansk – and biographies of its professors were recalled during many anniversaries and jubilees as a sign of respect to the founders and continuators of the School of Dermatology in Gdansk. Without their hard work and devotion, the progress in diagnosis and treatment of many dermatological diseases would not be seen. In the post-war period the Department of Dermatology in Gdansk was fa-

mous for its success in elimination of an epidemic of venereal diseases. The following years were difficult due to reorganization of the health service in Poland and opening of new diagnostic laboratories which are necessary for contemporary dermatology. Apart from its therapeutic function, the department conducts scientific research and medical training which results in many publications, international cooperation, organization of conferences and education of qualified medical staff. The forthcoming 70th anniversary of the foundation of the Dermatology Department in Gdansk is an excellent opportunity to recall and to present profiles of the professors who were the heads of the department from the post-war period to modern times: Prof. Tadeusz Pawlas, Franciszek Miedzinski, Jerzy Kozakiewicz, Henryk Szarmach and Prof. Jadwiga Roszkiewicz.

WPROWADZENIE

Klinika Dermatologii w Gdańsku może poszczycić się mianem jednej z pierwszych klinik akademickich w organizującym się po II wojnie światowej Państwowym Szpitalu Klinicznym nr 1 w Gdańsku [1-3]. Powstała ona w lipcu 1945 roku na terenie byłego niemieckiego Szpitala Miejskiego, mieszczącego się przy ulicy Dębinki w gdańskiej dzielnicy Wrzeszcz [1, 4, 5]. W zniszczonym mieście dotkliwie odczuwano brak podstawowych artykułów żywnościowych, leków i wykształconej kadry medycznej. Wojenne wydarzenia pozostawiły na Pomorzu liczne ślady przemieszczających się wojsk w postaci szalejącej epidemii chorób wenerycznych. W tych niezwykle trudnych warunkach prof. Tadeusz Pawlas z Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie podjął się utworzenia od podstaw Kliniki Dermatologicznej [1, 4, 5].

Profesor Tadeusz Pawlas (kierownik Kliniki Dermatologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 1945-1953; ryc. 1.) urodził się w marcu 1891 roku w Tarnobrzegu [6]. Naukę rozpoczął w Krako-

Rycina 1. Profesor Tadeusz Pawlas z zespołem pracowników. Po lewej stronie zdjęcia dr med. Irena Gołębiowska

Figure 1. Prof. Tadeusz Pawlas and his colleagues. On the left side of the photo dr Irena Gołębiowska

wie, gdzie ukończył szkołę powszechną, a następnie gimnazjum im. Sobieskiego [7-9]. W 1909 roku wstąpił na Wydział Lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego [6-8] i sześć lat później uzyskał tytuł doktora medycyny [6]. Początkowo swoje doświadczenie zawodowe rozwijał jako lekarz batalionowy, a następnie jako lekarz pułkowy II Brygady Legionów Polskich [6-8]. Tadeusz Pawlas uzyskał stopień kapitana, jednak niedługo później został internowany w obozie w Witkowicach niedaleko Krakowa [6]. Po uwolnieniu z obozu przez krótki czas kierował w tej miejscowości szpitalem dla dzieci z jaglicą [6-8]. Działalność naukową Tadeusz Pawlas rozpoczął, pełniąc funkcję asystenta w Zakładzie Biologii i Embriologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, w Zakładzie Farmakologii oraz pracując jednocześnie jako asystent w krakowskiej Klinice Dermatologicznej pod kierunkiem prof. F. Krzyształowicza [6]. W 1921 roku opublikował swoją pierwszą pracę pt. „Przypadek schorzenia mózgu w pierwszym okresie kiły” [6-8]. Profesor Pawlas odbył szkolenia w znanych ośrodkach dermatologicznych w Wiedniu, Budapeszcie, Paryżu i Berlinie [6]. Jego rozwijająca się kariera naukowa i niezwykła wiedza zostały docenione przez władze Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, które powierzyły mu funkcję kierownika Kliniki Dermatologii oraz nominowały na stopień profesora nadzwyczajnego [6]. Profesor Pawlas szybko zyskał uznanie środowiska medycznego, czego uwiecznieniem było powołanie go na stanowisko prezesa Wileńskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego oraz członka redakcji „Przeglądu Dermatologicznego”. Tadeusz Pawlas został także jednym z założycieli Wileńskiego Oddziału Związku Przeciwwenerycznego [6]. Profesor prowadził liczne wykłady, nie tylko w zakresie dermatologii i wenerologii, lecz także z zakresu higieny [6]. W 1939 roku został ostatnim, przed zamknięciem Uniwersytetu Stefana Batorego, dziekanem Wydziału Lekarskiego,

przyczyniając się m.in. do ukrycia oryginalnej dokumentacji Dziekanatu [6]. W okresie wojny profesor podejmował działania mające na celu walkę z dramatycznie wzrastającą liczbą zachorowań na choroby skóry i choroby weneryczne. Pod koniec okupacji powrócił do Warszawy, gdzie w Szpitalu św. Łazarza objął funkcję ordynatora oddziału skórno-wenerologicznego. Profesor brał udział w tajnym kształceniu młodych lekarzy na Uniwersytecie Warszawskim, a później kierował przychodnią specjalistyczną PCK w Zakopanem [6–8]. Tymczasem w zniszczonym wojną Gdańsku istniała ogromna potrzeba stworzenia nowej uczelni medycznej. Tadeusz Pawlas wraz z grupą profesorów z Wilna podjął się tego zadania. Szybko zjednał sobie grono młodych, chętnych do pracy lekarzy i powołał do istnienia Katedrę i Klinikę Chorób Skórnych i Wenerycznych ówczesnej Akademii Lekarskiej [1, 4–8]. Zespół pracowników nowo powstałej Kliniki pod kierownictwem prof. Pawlasy tworzyli wówczas starsi asystenci – Waław Arasimowicz, Stanisław Pawłowski, asystenci – Irena Gołębiowska, Stanisław Krajewski oraz młodszy asystent Eustachiusz Chodyń [7, 8]. Zaslugi prof. Pawlasy dla rozwijającej się Kliniki są nie do przecenienia. Zorganizowano od podstaw Przychodnię Przyklinikę, do której licznie zgłaszali się chorzy na kiłę i rzeżączkę. Dzięki osobistym kontaktom profesora z UNRA i szwedzkimi placówkami medycznymi możliwe stały się dostawy do kliniki wyposażenia i specjalistycznego sprzętu [5–8]. Wśród pierwszych powstałych pracowni należy wymienić m.in. pracownię histopatologiczną, analityczną, fotografii naukowej oraz oddział promienioleczenia [6]. W 1946 roku w Klinice znajdowało się 100 łóżek dla pacjentów [5]. W pawilonie nr 22 mieścił się wówczas liczący 40 łóżek oddział męski, natomiast oddział kobiecy z pododdziałem dziecięcym utworzono w pawilonie nr 26. Klinika dość szybko stała się cenionym ośrodkiem specjalistycznej pomocy konsultacyjnej. Profesor Pawlas, opierając się na swojej wiedzy i doświadczeniu, podjął się trudu kierowania akcją „W”, która miała za zadanie zapobieganie i leczenie chorób wenerycznych wśród mieszkańców Gdańska i okolic. Dzięki nowatorskim metodom i skutecznej współpracy z Wojewódzką Przychodnią Dermatologiczną i Wenerologiczną akcja „W” zakończyła się sukcesem, co przyczyniło się do znacznego zmniejszenia liczby zachorowań na kiłę w regionie gdańskim [1, 4–8]. Profesor szczególnie dbał o rozwój naukowy Kliniki. Wykształcił wielu dermatologów i był promotorem 12 rozpraw doktorskich [7, 8]. W uznaniu dla bogatego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w grudniu 1946 roku został mianowany profesorem zwyczajnym [6]. Profesor Tadeusz Pawlas pełnił liczne funkcje w strukturze organizacyjnej uczelni:

w latach 1946–1947 był prodziekanem, a następnie dziekanem Wydziału Lekarskiego (1947–1948) [4, 6]. Bibliografia z lat 1921–1952 zawiera ponad 40 prac profesora [6–9]. Wśród nich poczesne miejsce zajmuje monografia „Nowoczesne leczenie rzeżączki” oraz „Rzeżączka u mężczyzn” [10, 11]. Ponadto profesor realizował liczne innowacyjne projekty badawcze dotyczące zaburzeń wydzielania gruczołów dokrewnych w chorobach skóry, wpływu barwników akrydynowych na spermatogenezę, a także epidemiologii chorób przenoszonych drogą płciową oraz wprowadził metodę szybkiego leczenia kiły. Jako pierwszy w Polsce opisał wyniki leczenia rzeżączki penicyliną oraz zastosował ją w leczeniu kiły wczesnej [5, 12]. Profesor Pawlas był współtwórcą Oddziału Morskiego PTD, powstałego wiosną 1946 roku [9]. W uznaniu zasług w służbie medycznej Legionów Polskich Tadeusz Pawlas otrzymał czterokrotnie Krzyż Walecznych, a ponadto Złoty Krzyż Zasługi oraz Order Odrodzenia Polski IV klasy [6–8]. Profesor Pawlas był nie tylko wybitnym lekarzem i dydaktykiem, lecz także patriotą, żołnierzem i pianistą (kształcił się w Konserwatorium Muzycznym w Krakowie). Liczne grono młodych lekarzy, wychowanków profesora, szybko zyskało uznanie pacjentów oraz środowiska medycznego w całym kraju, co umocniło znaczenie młodej gdańskiej szkoły dermatologicznej. Nagła śmierć Profesora w styczniu 1953 roku odebrała przedwcześnie Klinice i uczelni wspaniałego naukowca, doskonałego organizatora i nauczyciela. Profesor Tadeusz Pawlas został pochowany na cmentarzu „Srebrzysko” w Gdańsku-Wrzeszczu.

Po śmierci Profesora Pawlasy obowiązki kierownicze w Klinice Dermatologicznej przejął jego wychowanek, dr med. Stanisław Pawłowski, który funkcję tę pełnił przez 8 miesięcy [1, 4]. Następnie misję dalszego kierowania Kliniką powierzono prof. Franciszkowi Miedzińskiemu [1, 4, 5].

Profesor Franciszek Miedziński (kierownik Kliniki w latach 1953–1981; ryc. 2.) urodził się w 1910 roku w Sochaczewie [13, 14]. Po ukończeniu gimnazjum w Warszawie, w 1930 roku rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego [13–16]. Następnie w ramach służby wojskowej w Szkole Podchorążych Sanitarnych odbył kurs bakteriologii pod okiem Ludwika Hirszfelda, wybitnego uczonego, co było inspiracją do wyboru dalszej drogi naukowej [15, 16]. Franciszek Miedziński rozpoczął pracę w Klinice Chorób Wewnętrznych prowadzonej przez prof. Witolda Orłowskiego, a później pracował na oddziale gruźliczym Miejskiego Szpitala Zakaźnego, kierowanym przez prof. Stopczyka [13–16]. Zainteresowania profesora zaczęły zmierzać w kierunku dermatologii [13, 14]. Ich realizację umożliwiło rozpoczęcie w 1943 roku pracy

Rycina 2. Profesor Franciszek Miedziński (w środku) i prof. Jerzy Kozakiewicz (pierwszy od lewej strony) z zespołem pracowników Kliniki

Figure 2. Prof. Franciszek Miedziński (in the middle) and Prof. Jerzy Kozakiewicz (first from the left) with the members of the Department

w Klinice Dermatologicznej w Warszawie, w której został uczniem znanego polskiego dermatologa prof. Mariana Grzybowskiego [13–16]. Kariera naukowa Franciszka Miedzińskiego rozwijała się szybko, zważywszy na trudne, powojenne czasy. W 1946 roku uzyskał tytuł doktora medycyny, a 6 lat później zdobył *veniam legendi* na podstawie rozprawy pt. „Zmiany histologiczne i mechanizm ustępowania nacieku gruźliczego w czasie leczenia kalciferolem” [15, 16]. W 1953 roku otrzymał propozycję objęcia funkcji kierowniczej w Klinice Dermatologicznej Akademii Medycznej w Gdańsku [13–16]. Nie było to łatwe zadanie z powodu dość krótkiego stażu placówki. Kontynuacja działalności, rozpoczętej przez prof. Tadeusza Pawłasa, była ogromnym wyzwaniem dla jego następcy. Profesor Miedziński podjął się tego zadania, co zaowocowało unowocześnieniem istniejących oraz utworzeniem nowych pracowni, m.in. alergologicznej i mikologicznej [13, 14]. Główną tematyką naukową Kliniki w tamtych czasach były choroby weneryczne, serodiagnostyka kiły, badania nad patomechanizmem gruźlicy skóry oraz leczenie zakażeń grzybiczych [5, 13–16]. W okresie kierowania Kliniką przez prof. Miedzińskiego nastąpił rozwój działalności naukowej, czego odzwierciedleniem było opublikowanie około 200 prac, powstanie wielu rozpraw doktorskich i 3 rozpraw habilitacyjnych [15, 16]. Profesor jest autorem podręczników dla studentów i lekarzy, m.in. „Choroby skóry i weneryczne” oraz „Dermatologia” [17, 18]. Działalność naukowa przyniosła Klinice liczne zaszczyty na arenie międzynarodowej. Franciszek Miedziński był członkiem honorowym wielu towarzystw naukowych. Należy także wspomnieć o zorganizowanym przez profesora w 1961 roku XVII Ogólnopolskim Zjeździe PTD, w którym uczestniczyli wybitni naukowcy, m.in. prof. Hóllerstróm, Szodoray, Lapiere, Paszkov czy Linser, a tematyka dotyczyła zakażeń grzybiczych

skóry, chorób pęcherzowych i naczyniowych [15, 16]. W 1955 roku profesor został wybrany na prezesa Zarządu Głównego PTD, którą to funkcję pełnił przez 3 lata [13, 14]. Podsumowaniem wieloletnich badań nad leczeniem chorób przenoszonych drogą płciową była wydana przez prof. Miedzińskiego monografia pt. „Współczesne leczenie chorób wenerycznych” [19]. Jako członek Rady Naukowej Instytutu Balneoklimatycznego Franciszek Miedziński przyczynił się do poprawy wyników leczenia chorób skóry w warunkach uzdrowiskowych [13, 14]. Istotnym wydarzeniem naukowym było opisanie przez profesora szczególnej odmiany rogowiaaka kolczystokomórkowego – *keratoacanthoma centrifugum marginatum*, która została nazwana jego imieniem (odmiana Miedzińskiego) [15, 16, 20]. Profesor był cenionym nauczycielem akademickim, podczas jego wykładów sale wypełniały się studentami po brzegi. Profesor H. Szarmach, wychowanek prof. Miedzińskiego, w swoich wspomnieniach napisał: „pewnego razu Profesor zwierzył się, iż wykłady napawały go dreszczem emocji i dlatego z reguły przygotowywał się do nich bardzo starannie i głośno, podobnie jak to czynią aktorzy przygotowujący się do swej roli” [15, 16]. W czasie kierowania Kliniką przez prof. Franciszka Miedzińskiego powstało Dermatologiczne Studenckie Koło Naukowe, które działa do dziś. Pierwszym opiekunem koła został prof. Henryk Szarmach, a obecnie funkcję tę pełni dr hab. med. Aneta Szczerkowska-Dobosz. Spośród członków Koła rekrutuje się znaczna liczba przyszłych dermatologów. Profesor Miedziński w swych działaniach wyznawał maksymę: „podejmowane działania na rzecz niesienia pomocy cierpiącym chorym i bliźnim mają sensowny charakter w każdym czasie i w każdych okolicznościach, bo w tym właśnie przejawia się piękno i głęboki sens pracy lekarskiej” [15, 16]. Działania medyczne i postawa osobistej służby ludziom chorym umocniły pozycję gdańskiej szkoły dermatologicznej. Skonsolidował się zespół pracowników, którzy później objęli funkcje kierownicze w placówkach dermatologicznych w wielu ośrodkach naukowych, takich jak Bydgoszcz, Gdańsk, Białystok czy Poznań [15].

Profesor Miedziński pełnił również ważne funkcje w strukturach organizacyjnych uczelni – w latach 1956–1958 był prodziekanem Wydziału Lekarskiego, w okresie 1958–1962 dziekanem, natomiast w latach 1968–1972 prorektorem ds. klinicznych AMG [13–16]. Za liczne zasługi dla uczelni oraz za działalność społeczną został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Pamiątkowym AMG, Złotym Krzyżem Zasługi, a także otrzymał nagrodę Ministra Zdrowia i kilkakrotnie nagrody rektorskie [15, 16]. W sierpniu 1981 roku po wieloletniej pracy w klinice profesor przeszedł na emeryturę i powrócił do Warszawy

[13], jednak w dalszym ciągu starał się służyć swoją pomocą i wiedzą młodszym lekarzom, utrzymując ścisły kontakt z placówką i uczelnią w Gdańsku. Franciszek Miedziński zmarł we wrześniu 1995 roku, został pochowany na Cmentarzu Wawrzyszewskim w Warszawie [13].

Po odejściu na emeryturę prof. Franciszka Miedzińskiego funkcję pełniącego obowiązki kierownika Kliniki przejął Jerzy Kozakiewicz [1].

Profesor Jerzy Kozakiewicz (p.o. kierownik Kliniki w latach 1981–1982, ryc. 2.) był potomkiem polskich zesłańców. Urodził się w marcu 1919 roku na dalekiej Syberii w Mimusińsku [21–23]. Po odrodzeniu niepodległej Polski powrócił do Wilna w 1923 roku, gdzie zdał maturę i rozpoczął studia medyczne [22]. Niestety działania wojenne dwukrotnie stanęły mu na drodze do uzyskania tytułu lekarza, po raz pierwszy po dwuletniej nauce na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Stefana Batorego i później w 1941 roku po krótkim okresie studiów na Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie [21–23]. Wydarzenia wojenne sprawiły, że początkowo rozpoczął pracę w fabryce mebli, później zatrudnił się jako sanitariusz, a następnie został felczerem w Szpitalu Epidemiologicznym w Subotnikach [21, 22]. Jerzy Kozakiewicz wstąpił do Armii Krajowej, uczestniczył w słynnej akcji „Ostra Brama” [21]. Działalność w szeregach AK przyplacił zesłaniem do łagrów Kaługi, co pozostawiło piętno na jego zdrowiu [21]. W lutym 1946 roku Jerzy Kozakiewicz powrócił do Polski i zamieszkał w zniszczonym wojną Gdańsku, gdzie rozpoczął pracę w Zakładzie Histologii i Embriologii, kierowanym przez prof. Stanisława Hillera [21, 23], a następnie podjął się dokończenia studiów medycznych, jednocześnie pracując w Klinice Dermatologicznej kierowanej początkowo przez prof. Pawłasa, a od 1953 roku przez prof. Miedzińskiego [21–23]. Uzyskiwał kolejne stanowiska i tytuły naukowe – w 1952 roku stopień doktora medycyny, w 1961 roku *veniam legendi* na podstawie rozprawy „Histochemiczne badania nad procesem włóknienia w gruźlicy toczniowej skóry leczonej hydrazidem kwasu izonikotynowego”, natomiast w 1975 roku uzyskał tytuł profesorski [21]. Profesor odbywał liczne staże zarówno krajowe, jak i zagraniczne, a zdobytą wiedzę i doświadczenie wykorzystywał w gdańskiej Klinice. Zainteresowania naukowe Jerzego Kozakiewicza dotyczyły głównie kliniki, patogenetyki i leczenia gruźlicy skóry, kiły, zakażeń grzybiczych, prowadził badania nad wchłanianiem i wydalaniem bizmutu pod wpływem BAL, etiopatogenezą chorób zawodowych oraz procesami kancerogenezy [21]. Poza wiedzą, doświadczeniem oraz szeroką działalnością naukową profesor posiadał duże zdolności dydaktyczne. Był promotorem i recenzentem licznych prac doktorskich powstałych w Klinice

oraz kierownikiem specjalizacji ponad 20 lekarzy [22]. Profesor Kozakiewicz jest autorem rozdziałów podręcznika „Dermatologia” oraz rozdziału „Zakaźne choroby sromu” książki „Choroby sromu” [24]. Dzięki zorganizowanej przez prof. Kozakiewicza, działającej przy Klinice Pracowni Histologii możliwe było prowadzenie badań naukowych i kształcenie dermatologów w zakresie histopatologii skóry [21]. Podobnie jak jego poprzednicy, pełnił wiele ważnych funkcji w strukturze organizacyjnej AMG, m.in. został prodziekanem Wydziału Lekarskiego w latach 1964–1968 [21–23]. Jako członek towarzystw naukowych (przewodniczący Oddziału Morskiego PTD w latach 1961–1962 i 1964–1965, wiceprzewodniczący Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików, członek Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, sekretarz Zarządu Głównego PTD w latach 1958–1962), autor ponad 60 prac oryginalnych oraz uczestnik licznych zjazdów i sympozjów, wielokrotnie prezentował dorobek gdańskiej dermatologii na arenie międzynarodowej [21–23]. Jerzy Kozakiewicz współpracował z Kliniką Dermatologii w Zagrzebiu oraz z wybitnym znawcą chorób skóry prof. Zambalem z Lublany [21, 23]. Należy także wspomnieć o humanistycznych i artystycznych zdolnościach profesora, o czym świadczą opublikowane przez niego dzieje ruchu oporu na Wileńszczyźnie i opisane przeżycia w łagrach Kaługi [21, 25]. Profesor Kozakiewicz został uhonorowany Złotym Krzyżem Zasługi, wielokrotnie wyróżniony nagrodami rektorskimi oraz otrzymał odznakę „Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia” [21–23]. Po odejściu na emeryturę w 1982 roku nadal utrzymywał kontakt z Kliniką oraz wspierał naukową działalność naszej uczelni. Zmarł 14 marca 1996 roku w Gdańsku [22]. W pamięci swoich uczniów zachował się jako wybitny naukowiec i współtwórca gdańskiej szkoły dermatologicznej.

W 1982 roku odpowiedzialność za dalszy rozwój Katedry i Kliniki Dermatologii w Gdańsku powierzono profesorowi Henrykowi Szarmachowi [1].

Profesor Henryk Szarmach (kierownik Kliniki w latach 1982–1994; ryc. 3.) uczęszczał do Gimnazjum i Liceum im. J. Wybickiego. Nauka H. Szarmacha została przerwana z powodu wybuchu II wojny światowej. W czasie okupacji przymusowo pracował w różnych miejscach na terenie Pomorza (m.in. w obozie pracy niedaleko Świecia), biorąc jednocześnie czynny udział w konspiracji (TOW Gryf Pomorski). Z powodu zorganizowania i udzielania systematycznej pomocy żydówkom węgierskim ze znajdującego się nieopodal obozu pracy został aresztowany przez SS i wysłany do obozu koncentracyjnego w Chełmnie Lubelskim. Po udanej ucieczce z transportu do obozu ukrywał się aż do wyzwolenia 5 marca 1945 roku w Borach Tucholskich. W 1946

Rycina 3. Kolejni kierownicy Kliniki Dermatologii w Gdańsku, od lewej prof. Henryk Szarmach, prof. Jadwiga Roszkiewicz i obecny kierownik prof. Roman Nowicki (1998 rok)

Figure 3. The consecutive heads of the Dermatology Department in Gdansk, from the left: Prof. Henryk Szarmach, Prof. Jadwiga Roszkiewicz and current head of the Department Prof. Roman Nowicki (1998)

roku zdał małą maturę. Następnie po ukończeniu Liceum im. Mikołaja Kopernika w Gdańsku podjął studia na Wydziale Lekarskim ówczesnej Akademii Lekarskiej w Gdańsku. Dyplom lekarza uzyskał 21 lipca 1952 roku i jednocześnie został przyjęty do pracy w I Klinice Chirurgicznej kierowanej przez prof. Henryka Kanię [26]. Zaledwie miesiąc później został powołany w szeregi Wojska Polskiego, gdzie pracował na różnych stanowiskach, m.in. jako lekarz pułku, starszy lekarz pułku w Gdańsku, później w Kołobrzegu, a następnie jako ordynator Oddziału Dermatologicznego 118. Szpitala Wojskowego w Koszalinie [26]. W czasie pobytu w jednostce wojskowej w Gdańsku pełnił obowiązki wolontariusza w Klinice Dermatologii AMG. W 1956 roku został powołany na stanowisko kierownika gabinetu dermatologii przy Sztabie II Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, z jednoczesnym przeznaczeniem na stanowisko ordynatora Oddziału Dermatologicznego Wojskowego Szpitala Okręgowego w Toruniu. W 1957 roku na własną prośbę oraz przy wsparciu władz Koszalina odszedł ze służby wojskowej. Pracę w kierowanej przez prof. Miedzińskiego Katedrze i Klinice Dermatologii i Wenerologii w Gdańsku rozpoczął w maju 1957 roku, początkowo na stanowisku asystenta, później starszego asystenta i adiunkta. W placówce tej, kilka lat wcześniej (w 1947 roku), odbywał praktykę po I roku studiów medycznych [26]. Pierwszy stopień specjalizacji uzyskał w 1955 roku, drugi stopień w 1959 roku. Henryk Szarmach stopniowo zdobywał kolejne stopnie naukowe: doktora medycyny (1965 rok), doktora habilitowanego (1967 rok), oraz tytuł profesora nadzwyczajnego (1978 rok, AM w Białymstoku), a następnie profesora zwyczajnego (1987 rok, AM w Gdańsku) [26]. Przez kilka lat Henryk Szarmach pełnił funkcję kierownika Katedry i Kliniki Dermatologii w Białymstoku. W 1982 roku został

przeniesiony służbowo na stanowisko kierownika Katedry i Kliniki Dermatologii w Gdańsku, gdzie pracował aż do przejścia na emeryturę w 1994 roku. W latach 1982–1986 decyzją władz AM w Białymstoku sprawował patronat nad Kliniką Dermatologiczną, co przyniosło wymierne efekty w postaci wspólnych projektów badawczych obu placówek naukowych. W początkowym okresie swojej pracy Henryk Szarmach zajmował się różnymi aspektami nadwrażliwości na tuberkulinę i trichofitynę. Ważnym etapem działalności naukowej profesora było kształcenie się w zakresie alergologii w klinice prowadzonej przez prof. Alfreda Marchioniniego w Monachium. Dzięki tej współpracy i zdobytej wiedzy prof. Szarmach pierwszy w Polsce rozpoczął w Klinice Gdańskiej badania przy użyciu testów płatkowych. Ponadto podjął się pracy nad dokumentacją alergologiczną oraz opracowaniem polskiego zestawu alergenów kontaktowych i zestawów pomocniczych, które zaakceptowano na sympozjum Sekcji Alergologicznej PTD w Białowieży w 1970 roku. Profesor Szarmach rozpoczął systematyczne badania nad dermatozami zawodowymi, rolą amin aromatycznych w powstawaniu wyprysku u pracowników przemysłu futrzarskiego, garbarskiego, stoczniowego i przetwórstwa rybnego oraz nad różnicowaniem odczynów toksycznych i alergicznych [5]. We wspólnych pracach z Bogdanem Romańskim prof. Henryk Szarmach porównywał rolę alergenów wziewnych w astmie i atopowym zapaleniu skóry. Razem z lekarzami chorób wewnętrznych zajmował się zaburzeniami wchłaniania w jelicie cienkim oraz zaburzeniami czynności wątroby w przebiegu chorób alergicznych, trądziku różowatego oraz innych dermatoz. Wspólnie z Zakładem Farmacji Stosowanej AM w Gdańsku opracował recepturę działającej ochronnie maści zawierającej olej etoksypolisiloksanowy, przeznaczonej zwłaszcza dla pracowników przemysłu morskiego i przetwórstwa rybnego. W latach 60. ubiegłego wieku założył w Klinice Pracownię Alergologii, która szybko poszerzyła swoją działalność o diagnostykę wyprysku metodą testów naskórkowych. Ponadto pod kierownictwem prof. Szarmacha w 1982 roku powstała Pracownia Immunodermatologii, w której przeprowadzano diagnostykę chorób skóry o podłożu autoimmunologicznym. Pracownia ta prowadziła działalność naukową, opierając się na bogatym materiale klinicznym. W 1988 roku z inspiracji profesora powstał Oddział Dermatochirurgiczny, w ramach którego m.in. leczono operacyjnie nowotwory skóry, zaopatrywano chirurgicznie owrzodzenia za pomocą przeszczepów skórnych oraz leczono wrodzone i nabyte defekty skóry i tkanki podskórnej metodą rekonstrukcji płatami podskórnie uszypułowanymi. Oddział ten był do 2007 roku kierowany przez prof. Adama Włodarkiewicza, obecnie kontynuuje swoją

działalność leczniczą i naukową. Profesor Szarmach jest autorem 8 rozdziałów podręczników oraz inicjatorem i autorem skryptu dla studentów pt. „Leczenie miejscowe chorób skóry” [27]. Był promotorem 20 rozpraw doktorskich oraz opiekunem 5 rozpraw habilitacyjnych (2 rozprawy w Klinice białostockiej oraz 3 w Klinice gdańskiej). Profesor dbał o rozwój młodej kadry naukowej, wysyłając lekarzy na zagraniczne kursy specjalizacyjne. Uaktywnił także działalność Oddziału Morskiego PTD, wprowadzając comiesięczne zebrania naukowo-szkoleniowe, na które zapraszano wybitnych specjalistów, oraz rozszerzył współpracę Kliniki z placówkami zagranicznymi (Niemcy, Francja, Węgry, USA). Ważnym wydarzeniem w historii gdańskiej dermatologii była organizacja sympozjów naukowych, m.in. sympozjum na temat „Postępów w leczeniu łuszczycy ze szczególnym uwzględnieniem metod fotobiologicznych” oraz XXIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego z udziałem licznych gości z kraju i z zagranicy (wrzesień 1992 roku). Henryk Szarmach odbywał liczne staże naukowe, m.in. w Klinice Dermatologii Uniwersytetu Humboldta w Berlinie, był wielokrotnie przewodniczącym Białostockiego i Morskiego Oddziału PTD. W latach 80. ubiegłego wieku sprawował funkcję konsultanta regionalnego w dziedzinie dermatologii, ponadto został posłem na Sejm IX kadencji (1985–1989), gdzie pełnił funkcję członka Komisji Nauki i Postępu Technicznego oraz X kadencji (1989–1991), podczas której był przewodniczącym Sejmowej Komisji Zdrowia. W 1969 roku Henryk Szarmach został powołany przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej na członka Okręgowej Komisji Kontroli Zawodowej przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku. Profesor był konsultantem chorób skóry w uzdrowisku w Kołobrzegu (10.1968–11.1969), prezesem Społecznego Klubu Ekologicznego przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Białymstoku (1980–1983), członkiem Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Stopni i Tytułów Naukowych (1988–1991), członkiem Komisji Leków przy Ministrze Zdrowia, członkiem Zespołu Krajowego ds. Monitorowania Niepożądanych Objawów Polekowych oraz wiceprezesem Zarządu Głównego PTD. W 2007 roku został mianowany honorowym członkiem prestiżowego Towarzystwa Badań Naukowych Sigma Xi, a ponadto odznaczono go Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Partyzanckim, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem za Zasługi dla Polskiej Dermatologii (1995 rok) oraz dwukrotnie Medalem Edukacji Narodowej. Profesor otrzymał również honorowy tytuł „Weterana walk o wolność i niepodległość Ojczyzny”.

Po odejściu na emeryturę prof. Szarmacha w 1994 roku przez kilka miesięcy na stanowisko pełniące-

go obowiązki kierownika Kliniki powołano dr med. Aleksandrę Wilkowską, a następnie funkcję kierownika Kliniki Dermatologii objęła prof. Jadwiga Roszkiewicz [1].

Profesor Jadwiga Roszkiewicz (kierownik Kliniki w latach 1994–2012; ryc. 3.) bezpośrednio po ukończeniu studiów na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku rozpoczęła pracę jako nauczyciel akademicki w Katedrze i Zakładzie Histologii, a następnie otworzyła specjalizację w Klinice Dermatologicznej AMG. Wraz z uzyskaniem specjalizacji w 1983 roku Jadwiga Roszkiewicz została przeniesiona na stanowisko adiunkta do Katedry i Kliniki Chorób Skórnych i Wenerycznych AM w Gdańsku, gdzie kontynuowała działalność naukową i dydaktyczną, czego uwieńczeniem było uzyskanie w 1999 roku tytułu profesora. Zainteresowania naukowe, warsztat badawczy i wiedza zdobyta w początkowych latach pracy w Zakładzie Histologii zaowocowały zaangażowaniem pani profesor w organizację corocznych, bardzo cenionych przez szkolących się lekarzy, kursów z zakresu histopatologicznej diagnostyki chorób skóry. Przez wiele lat Jadwiga Roszkiewicz oceniała i konsultowała obrazy mikroskopowe wycinków skórnych, a jej znajomość patomorfologii skóry, połączona z doskonałą wiedzą na temat kliniki dermatoz jest do dnia dzisiejszego nieocenionym wsparciem dla młodszych lekarzy w ich pracy klinicznej. Dorobek naukowy prof. Roszkiewicz, liczący ponad 200 publikacji (których jest pierwszym autorem) w czasopiśmie krajowych i zagranicznych, ukierunkowany jest przede wszystkim na wykorzystanie nowoczesnych technik mikroskopowych, immunohistochemicznych, cytogenetycznych oraz technik biologii molekularnej w poznawaniu patomechanizmu i w diagnostyce różnych dermatoz, szczególnie wyprysku, atopowego zapalenia skóry, łuszczycy oraz stanów chorobowych z pogranicza procesów zapalnych i nowotworowych. Profesor Roszkiewicz zapoczątkowała w Klinice badania nad chłoniakami skóry, była inicjatorką powstania Polskiej Grupy Badawczej Chłoniaków Skóry, organizatorem I Krajowego Sympozjum dotyczącego chłoniaków skóry w Sopocie (1998 rok) oraz współautorem pierwszej w Polsce monografii dotyczącej pierwotnych chłoniaków skóry. Ponadto nawiązała współpracę w zakresie badań nad chłoniakami T-komórkowymi w ramach *Cutaneous Lymphoma Network* z ośrodkami zagranicznymi, m.in. z Finlandii, Estonii i Niemiec. Uczestniczyła także w utworzeniu wspólnie z Kliniką Alergologii Gdańskiego Ośrodka Diagnostyki i Leczenia Mastocytów, należącego do europejskiej sieci ośrodków badających tę chorobę (*European Competence Network on Mastocytosis*). W latach, w których prof. Roszkiewicz kierowała Kliniką, powstał bank tkanek służący do gromadzenia materiału biologicznego wykorzysty-

wanego do badań m.in. nad rzadko występującymi genodermatozami. Profesor Roszkiewicz trzykrotnie kierowała projektem badawczym finansowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Za aktywność naukową, organizacyjną i dydaktyczną była wielokrotnie wyróżniana i nagradzana. Kierując Kliniką, bardzo wspierała działalność naukową jej pracowników. Zawsze życzliwa i pomocna, zachęcała i stwarzała doskonale warunki do prowadzenia prac badawczych. Była nieoceniona w redagowaniu manuskryptów, korygowała prace wnikliwie, dbając o piękną polszczyznę. Grono wychowanków pani profesor jest imponujące – wielu z nich pod jej kierownictwem zdobyło specjalizację, 13 lekarzy uzyskało tytuł doktora nauk medycznych. Ostatnie trzy lata kierowania Kliniką przez prof. Roszkiewicz zaowocowało uzyskaniem przez 4 pracowników Kliniki stopni naukowych doktora habilitowanego (Aneta Szczerkowska-Dobosz, Małgorzata Sokołowska-Wojdyło, Wioletta Barańska-Rybak, Magdalena Lange). Okres kierowania kliniką przez prof. Roszkiewicz był czasem licznych restrukturyzacji w służbie zdrowia i szkolnictwie wyższym, często wymagających podejmowania niełatwych decyzji. Mimo tych trudności udało się pani profesor wraz z zespołem pozyskać sponsorów, dzięki którym rozbudowano część dydaktyczną Kliniki oraz część przeznaczoną na pracownie i przychodnie. Na bazie nowych, adaptowanych pomieszczeń, a także dzięki kadrze specjalistycznej (4 lekarzy dermatologów uzyskało specjalizację z zakresu alergologii klinicznej) powołano Przychodnię Alergicznych Chorób Skóry, a Klinika Dermatologii i Wenerologii w 2002 roku zmieniła nazwę na Katedrę i Klinikę Dermatologii, Wenerologii i Alergologii. Na zlecenie Zarządu Głównego PTD zespół kierowany przez prof. Roszkiewicz w latach 2000, 2005, 2011 organizował sympozja naukowo-szkoleniowe „Alergiczne choroby skóry”.

Od 2012 roku funkcję kierownika Kliniki Dermatologii, Wenerologii i Alergologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego pełni prof. Roman Nowicki.

PODSUMOWANIE

Miano jednej z najstarszych klinik akademickich w Gdańsku zobowiązuje do jeszcze bardziej wyężonej pracy, dlatego kierownictwo i zespół pracowników Kliniki Dermatologii dokłada wszelkich starań, aby zapewnić jej dalszy rozwój, zapoczątkowany niemal przed 70 laty przez prof. Tadeusza Pawłasa i kontynuowany przez jego następców.

Piśmiennictwo

1. **Szarmach H., Wilkowska A., Roszkiewicz J.:** Katedra i Klinika chorób skórnych i wenerycznych. [w:] 50 lat Akademii Medycznej w Gdańsku. Ann Acad Med Gedan, Gdańsk, 1995, 25, 171-184.
2. **Machaliński Z.:** Wokół genezy i początków Akademii Medycznej w Gdańsku (1945-1950). Gdańsk, 1998.
3. **Sieñkowski E.:** Zarys dziejów Akademii Medycznej w Gdańsku, Ann Acad Med Gedan, Gdańsk, 1971, 1, 31.
4. **Szarmach H., Wilkowska A.:** Z dziejów Katedry i Kliniki Dermatologii AM w Gdańsku, Mag Med 1992, 8, 39, 42-43.
5. **Miedziński F.:** XXX-lecie Kliniki Dermatologicznej AM w Gdańsku (1945-1975). Przegl Dermatol 1975, 62, 321-333.
6. **Sobczak K., Szostakiewicz Ł.:** Pawlas Tadeusz Karol (1891-1953). [w:] Ludzie Akademii Medycznej w Gdańsku. S. Konieczna (red.). Gdańsk, 2009, 7, 74-82.
7. **Szarmach H., Wilkowska A.:** Tadeusz Pawlas (1891-1953). [w:] 50 lat Akademii Medycznej w Gdańsku. Ann Acad Med Gedan. Gdańsk, 1995, 25, 197-199.
8. **Szarmach H., Roszkiewicz J., Wilkowska A.:** W 50-lecie Akademii Pamięci Profesora Pawłasa, Gazeta AMG 1995, 6, 18-19.
9. **Szarmach H., Roszkiewicz J., Wilkowska A.:** Półwiecie Oddziału Morskiego PTD w Gdańsku, Gazeta AMG 1997, 8, 10-11.
10. **Pawlas T.:** Nowoczesne leczenie rzeżączki. Zakł. Ubezpiec. Społ. Warszawa, 1949.
11. **Pawlas T.:** Rzeżączka u mężczyzn. PZWL, Warszawa, 1954.
12. **Pawlas T.:** Leczenie rzeżączki penicyliną. Pol Tyg Lek 1946, 8, 553-559.
13. **Szarmach H., Roszkiewicz J., Wilkowska A.:** Franciszek Miedziński (1910-1995). [w:] Z żałobnej karty. Ann Acad Med Gedan, Gdańsk, 1996, 26, 273-281.
14. **Szarmach H., Roszkiewicz J., Wilkowska A.:** Jubileusz 50-lecia pracy Profesora Franciszka Miedzińskiego, Gazeta AMG 1995, 7, 14-15.
15. **Szarmach H.:** Pamięci Profesora Miedzińskiego w 60-lecie AM, Kronika. Przegl Dermatol 2005, 92, 479-482.
16. **Szarmach H.:** Pamięci Profesora Franciszka Miedzińskiego. Gazeta AMG 2005, 11, 22-24.
17. **Miedziński F.:** Choroby skóry i weneryczne: podręcznik dla studentów AM. PZWL, Warszawa, 1985.
18. **Miedziński F., Bowszyc J. (red.):** Dermatologia. PZWL, Warszawa, 1982.
19. **Miedziński F.:** Współczesne leczenie chorób wenerycznych. PZWL, Warszawa, 1968.
20. **Miedziński F., Kozakiewicz J.:** Keratoacanthoma centrifugum: a special variety of keratoacanthoma. Hautarzt 1962, 13, 348-52.
21. **Szarmach H., Nowicki R.:** Pamięci Profesora Jerzego Kozakiewicza, Kronika. Przegl Dermatol 2006, 93, 715-717.
22. **Szarmach H.:** Jerzy Kozakiewicz (1919-1996). [w:] Z żałobnej karty. Ann Acad Med Gedan, Gdańsk, 1997, 27, 243-251.
23. **Szarmach H., Roszkiewicz J., Wilkowska A.:** Prof. dr Jerzy Kozakiewicz w 75-lecie urodzin. Przegl Dermatol 1995, 82, 115-119.
24. **Kozakiewicz J.:** Zakaźne choroby sromu. [w:] Choroby sromu. A. Miecznikowski (red.), PZWL, Warszawa, 1993, 141-171.
25. **Kozakiewicz J.:** Od Miednik przez Kaługę do Sieredniakowa. Wspomnienia żołnierza AK: 1944-1946. [w:] Wspomnienia Sybiraków – bibliografia komentowana zbiorów Archiwum Naukowego przy Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego we Wrocławiu (część II), oprac. M. Ruchniewicz, sygn. 64/s, Maszynopis, 45 s., 1989.
26. **Biogramy** – własność Katedry i Kliniki Dermatologii, Wenerologii i Alergologii Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego.
27. **Szarmach H.:** Leczenie miejscowe chorób skóry. Akademia Medyczna, Gdańsk, 1986.